

Морська Л. І., Якимчук Н. В.,
ТНПУ імені В. Гнатюка, м. Тернопіль

РОБОТА У МАЛИХ ГРУПАХ ЯК ФОРМА ІНТЕРАКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядається питання організації групової роботи на заняттях іноземної мови у вищій школі. Наголошується на перевагах роботи студентів у малих групах при вивченні іноземної мови. Охарактеризовано загальні моделі використання малих груп на заняттях іноземної мови, зокрема кооперативне навчання, командне навчання та випадкове використання малих груп.

Ключові слова: *групова робота, робота у малих групах, навчальні команди, інтерактивні методи навчання, іноземна мова.*

В статье рассматривается вопрос организации групповой работы на занятиях иностранного языка в высшей школе. Акцентировано внимание на преимуществах работы студентов в малых группах при изучении иностранного языка. Охарактеризованы основные модели использования малых групп на занятиях иностранного языка, в частности кооперативное обучение, командное обучение и случайное использование малых групп.

Ключевые слова: *групповая работа, работа в малых группах, учебные команды, интерактивные методы обучения, иностранный язык.*

The article deals with the problem of using group-based foreign language learning in higher education. The emphasis is on the advantages of small-group work in the foreign language classroom. The general patterns of using small groups such as casual use, cooperative learning and team-based learning are described in the article.

Keywords: *group work, small-group work, learning teams, interactive teaching methods, foreign language.*

В умовах інтеграції України в світовий простір зростає потреба в підготовці активних і творчих особистостей, здатних до взаємодії з носіями різних мов і культур. Звідси, першочерговим завданням сучасної вищої освіти є розробка і застосування ефективних навчальних технологій, які гарантують розвиток творчості та ініціативності студента, а також сприяють підвищенню рівня сформованості його професійних компетентностей, включаючи й іншомовну компетентність. Серед інноваційних технологій навчання важливого значення сьогодні набувають інтерактивні технології, які забезпечують максимальну активізацію комунікативної діяльності на занятті іноземної мови шляхом активного використання групових форм міжособистісної взаємодії.

Питання організації групової навчальної діяльності знайшли своє відображення у наукових розвідках В. Дяченко, К. Нор, О. Павлової, Н. Пожар, О. Пометун, Г. П'ятакової, С. Ратовської, В. Ягоднікової, О. Ярошенко, Н. Brown, J. Mc Nally та інших. Аналіз праць свідчить, що групова співпраця покращує якість навчально-пізнавальної діяльності, сприяє формуванню позитивної мотивації навчання та підвищує активність студентів на заняттях. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень з даної проблеми, питання застосування групових форм роботи для формування іншомовної компетентності студентів ще не знайшло свого остаточного вирішення. Тому ми вважаємо за необхідне зупинитися на цій проблемі докладніше і розкрити важливість та специфіку використання групової роботи на заняттях іноземної мови у вищих навчальних закладах, що і є **метою** нашої статті.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**: 1) з'ясувати сутність та переваги групової роботи при вивченні іноземної мови; 2) визначити та охарактеризувати моделі роботи студентів в малих групах; 3) описати методи роботи в малих групах на заняттях іноземної мови.

Поняття «групова робота» дослідники іншомовного навчання розглядають як загальний термін, що охоплює різноманітні методи та прийоми, які передбачають співпрацю двох чи більше студентів, спрямовану на досягнення спільної мети, а також забезпечують самостійно ініційоване студентами мовлення [2, с. 177-178]. При цьому під груповою роботою головно розуміють роботу в малих групах, тобто групах із шести та менше студентів, оскільки така форма організації навчальної діяльності створює найоптимальніші умови для постійної мовленнєвої взаємодії всіх без винятку студентів, що особливо важливо при вивченні іноземної мови для досягнення комунікативної мети навчання.

Досліджуючи проблему спільної навчальної діяльності, вчені наголошують на тому, що робота у малих групах 1) породжує інтерактивне мовлення; 2) стимулює відповідальність та автономність студента; 3) є кроком до індивідуалізації навчання; 4) створює емоційно позитивний клімат, який забезпечує почуття безпеки [2, с. 178-179]. Так, працюючи у малих групах, зазвичай мовчазні студенти стають активними учасниками комунікативної взаємодії, долаючи власну сором'язливість і страх критики та несхвалення з боку товаришів. В умовах взаємонавчання студенти допомагають один одному інтелектуально та емоційно і, відповідно, легше долають труднощі, які виникають на їхньому шляху. Разом з тим, групова діяльність сприяє згуртованості студентського колективу та формуванню гуманних стосунків між членами колективу. Студенти вчаться слухати один одного, толерантно ставитись до чужої точки зору, приймати групові рішення.

В процесі групової взаємодії на заняттях іноземної мови у студентів розвиваються загальнонавчальні (вміння слухати, аргументувати свою згоду чи незгоду, робити висновки, узагальнювати інформацію) та компенсаторні (використання лексичного парафраза, заміна складних граматичних конструкцій на більш живі, користування довідковими матеріалами) вміння [1, с. 24].

Проте слід зазначити, що успіх колективної роботи в мікрогрупах залежить від психологічної готовності студентів та викладача до групової роботи, від бажання студентів спільно працювати, а також від особистісних та професійних якостей викладача, його вміння раціонально організувати групову діяльність [1, с. 25].

У зарубіжній літературі [3, с. 5-6] вирізняють три загальні моделі використання малих груп на заняттях іноземної мови: випадкове використання (casual use), кооперативне навчання (cooperative learning) та командне навчання (team-based learning). Випадкове використання групової роботи є, звичайно, найлегшим для викладача, оскільки не вимагає попереднього планування. Викладач спонтанно на занятті організовує тимчасові мікрогрупи, об'єднуючи студентів, які сидять поруч, у пари, і дає їм декілька хвилин, щоб вирішити конкретну проблему чи обговорити конкретне питання. Цей прийом може бути ефективним на лекціях, так як урізноманітнює часто монотонне мовлення лектора, активізує когнітивні процеси та зацікавлює студентів у темі лекції.

Кооперативне навчання передбачає регулярне застосування ретельно спланованої та ретельно структурованої групової діяльності. Викладач повинен обдумати, як і на скільки часу сформувати групи; чи варто розподіляти ролі; яким чином можна досягти бажаного рівня індивідуальної та групової відповідальності студентів.

У командному навчанні робота у малих групах є основним видом діяльності на заняттях. У цьому підході викладач застосовує прийоми та методи, спрямовані на трансформацію новоутворених груп у високопродуктивні навчальні команди. Такі команди мають дві особливі риси, які сприяють навчанню: 1) будучи членом команди, кожен студент докладає великих зусиль у навчанні; 2) команда спільно може вирішити проблему, яка непосильна для самостійного вирішення навіть найобдарованішим її членам. Так, наприклад, як відомо у світі спорту, команда, яка добре грає командно, є значно кращою, ніж та, яка має одного першокласного гравця, але не знає, як грати добре разом у команді. Так само і навчальні команди не потребують «зірок» у навчанні, щоб виконувати надскладну роботу. Такі команди допомагають індивідуальним членам краще зрозуміти матеріал і стають здатними вирішити надзвичайно складні проблеми, які не під силу розв'язати по одиці найкращим членам команди.

Командне навчання розглядають як особливу навчальну стратегію, націлену на (а) розвиток високопродуктивних навчальних команд та (б) створення сприятливих умов для вирішення важливих навчальних завдань. Відмінними рисами команди є високий рівень особистої відповідальності за успіх групи та високий рівень довіри до членів групи. Для того, щоб група людей стала командою потрібен час протягом якого вони спільно взаємодіють, ресурси (особливо інтелектуальні), важке завдання, що стає спільною ціллю, та регулярний зворотній зв'язок, що несе інформацію про особисті та групові результати діяльності. Якщо група стає командою, вона здатна мотивувати дуже високий рівень індивідуальних зусиль; працювати разом дуже ефективно; успішно виконувати надскладні завдання [3, с. 8-12].

Стосовно складу навчальних груп, зазначимо, що групи можуть бути гомогенними (об'єднувати студентів за однаковими рисами, наприклад рівнем знань, підготовкою, інтересами, статтю та ін.) або гетерогенними (змішаними). Більшість дослідників вважає, що ефективнішими є гетерогенні групи, які сприяють взаємонавчанню, активності студентів, стимулюють творче мислення та інтенсивний обмін ідеями, дозволяють студентам взаємно доповнювати та збагачувати один одного.

На заняттях іноземної мови можна успішно використовувати різноманітні методи та прийоми роботи в малих групах. На основі аналізу досліджень науковців (Н. Brown, W. Rivers, О. Поветун, Л. Пироженко, В. Ягоднікової) та власного досвіду виділимо декілька інтерактивних методів, які сприяють ефективному формуванню іншомовної компетентності студентів.

Метод «мозковий штурм», мета якого полягає в ініціюванні когнітивних процесів, розвитку уяви та творчості студентів, доцільно використовувати на підготовчому етапі читання тексту, обговорення складної проблеми або написання твору на певну тему. Цей метод передбачає спонтанне висловлювання асоціативних ідей, фактів чи почуттів студентів стосовно запропонованої теми, проблеми чи ситуації. Наприклад, перед читанням тексту «The Cyber School» студентам пропонується навести а) слова, пов'язані зі школою та навчанням, і б) фрази або речення, які відображають передбачення студентів щодо кібер-школи як школи майбутнього. Завдання студентів – зафіксувати всі думки без зауважень та коментарів. Головне – кількість ідей, яка в остаточному підсумку породжує якість. Під час висловлювання не допускається оцінювання та критика думок. Має право на існування будь-яка, навіть найбезглуздіша, на перший погляд, ідея. Після «мозкового штурму» запропоновані ідеї групуються, обговорюються й оцінюються. Всі найцікавіші ідеї передаються іншим групам для спільного обговорення.

Для вивчення граматичного та лексичного матеріалу можна застосувати **метод «збір інформації»**. Так, наприклад, студенти, попередньо отримавши завдання індивідуально вивчити чи повторити певне граматичне явище, обговорюють його у малих групах і виділяють найбільш суттєві (три або чотири) ознаки цього явища, які необхідно запам'ятати. Під час виконання групового завдання викладач обходить групи і, не втручаючись, запам'ятовує чи занотовує помилки та незрозумілі питання. Один студент доповідає перед усіма групами результати роботи. Групи або підтверджують інформацію, або ж не погоджуються з нею. Викладач коментує та допомагає студентам. Цей метод також ефективний і при обговоренні певної теми, коли студенти у малих групах визначають три чи чотири аргументи «за» чи «проти» певного питання для того, щоб обговорити його з іншою групою.

«Пошук ключового речення» використовується у процесі читання тексту. Студенти в парах читають однаковий абзац певного тексту, перевіряють розуміння прочитаного та спільно знаходять і підкреслюють головне речення, яке найкраще передає зміст уривку. Групи порівнюють та аргументують підкреслені речення, що служить основою для інтерпретації прочитаного абзацу.

Заслужують уваги **методи «акваріум», «карусель», «два-чотири-всі разом»**, які сприяють розвитку навичок іншомовного спілкування, вміння вести дискусію іноземною мовою, аргументувати свої погляди, переконувати та приймати спільні рішення.

Отже, групова взаємодія студентів на заняттях іноземної мови

- забезпечує реалізацію основного дидактичного принципу – принципу активності в навчанні, оскільки групова робота характеризується високим рівнем пізнавальної і комунікативної мотивації студентів;
- є одним із факторів розвиваючого навчання, спрямованого на формування творчої особистості, яка здатна здобувати нові знання через співпрацю з іншими членами групи;
- є інтерактивною формою навчання, яка активізує мисленнєву діяльність студентів та розвиває мовленнєву ініціативу [1, с. 26].

Висновок. Використання роботи у малих групах на заняттях іноземної мови сприяє подоланню мовних бар'єрів, усуненню сором'язливості та невпевненості студентів у власних силах. В умовах взаємонавчання та взаємодопомоги у студентів зникає страх перед навчальною невдачею і підвищується комунікативна та пізнавальна мотивація. Розподіляючи працю та обмінюючись інформацією, навчальна група може продукувати знання, які не під силу самостійно здобути окремому члену групи.

Література:

1. Павлова Е. А. Особенности организации групповой формы работы на уроке иностранного языка / Е. А. Павлова // Иностранные языки в школе. – 2011. – № 9. – С. 23-26.
2. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy / H. D. Brown. – [2-nd edition]. – Pearson Education, Inc., 2000. – P. 176-191.
3. Fink L. D. Beyond Small Groups: Harnessing the Extraordinary Power of Learning Teams / L. Dee Fink // Team-based Learning: A Transformative Use of Small Groups / [ed. by L. K. Michaelsen, A. B. Knight, L. Dee Fink]. – Westport, CT: Praeger Publishers, 2002. – P. 3-26.